

BRUNO KONJEVIĆ / HANZA MEDIA

MLADI U
HRVATSKOJ NISU
NEZAINTERESIRANI
ZA DRUŠTVO
I PROBLEME OKO
SEBE, PROBLEM
JE ŠTO VIDE
POLITIČARE KAO
- KORUMPIRANE
LOPOVE

Intervju: Renata Franc

Vjerujem da i u slučaju MYPLACE nalaza političarima u Hrvatskoj nije ugodno da mladi iz Hrvatske, od svih europskih lokacija obuhvaćenih projektom, iskazuju najnegativnije stavove prema političarima i najmanje povjerenje u institucije

DAMIR KRAJAC / HANZA MEDIA

DAMIR PILIĆ

spektar@slobodnadalmacija.hr

U

posljednja tri Spektra pisali smo o velikom četverogodišnjem istraživanju o političkom učesću mladih u Europi, poduzetog u sklopu projekta MYPLACE i financiranog od Europske unije. Rezultati istraživanja objavljeni su u zborniku znanstvenih radova "Razumijevanje sudjelovanja mladih širom Europe: od istraživanja do etnografije", u izdanju britanskog nakladnika "Palgrave Macmillan", a uz dvoje manchesterskih sociologa, dr. Hilary Pilkington i dr. Garyja Pollocka, urednica zbornika bila je i naša socijalna i politička psihologinja dr. Renata Franc, znanstvena savjetnica u Institutu "Ivo Pilar".

Kako je dr. Franc bila i koautorka dijela istraživanja o Hrvatskoj – skupa s kolegama s Instituta, sociolozima dr. Benjaminom Perasovićem i dr. Markom Mustapićem – odlučili smo kroz razgovor s njom dodatno objasniti određene dijelove i aspekte istraživanja.

•• Istraživanje je bilo kompleksno i dugo je trajalo. Koji je dio bio najteži za istraživače?

– MYPLACE istraživanje doista je bilo veliko i kompleksno. Projekt je trajao četiri godine (2011.–2015.) i uključivao je kombinaciju različitih metoda istraživanja: od anketiranja po 600 mladih na ukupno 30 lokacija iz 14 europskih zemalja, preko 30-ak intervjua s dijelom sudionika ankete na svakoj od 30 lokacija i dodatnih intervjua s predstavnicima više generacija iz istih obitelji, do tri višemjesečna etnografska istraživanja grupa ili organizacija mladih u svakoj od 14 zemalja. Vjerujem da je najteže bilo koordinirati 15 timova iz različitih zemalja, različitih povijesnih naslijeđa i sastavljenih od različitih profila stručnjaka i istraživača. Za hrvatski tim MYPLACE projekta, koji je vodio dr. Perasović, mislim da je dosta težak bio administrativni dio. Naime, to nam je bio prvi veliki FP7 europski istraživački

projekt, te su nam mnoge administrativne stvari i pravila bili nepoznati. U istraživačkom pogledu mislim da su najizazovnije bila intenzivna višemjesečna etnografska istraživanja.

•• Jesu li rezultati istraživanja – kako na ukupnom europskom, tako i na hrvatskom uzorku – generalno u skladu s vašim početnim očekivanjima? Što vas je najviše iznenadilo?

– Općenito je prednost međunarodnih i komparativnih istraživanja to što rezultate iz Hrvatske možemo usporediti i staviti u kontekst drugih zemalja. Tako se, primjerice, na temelju nacionalnih istraživanja najčešće za mlade u Hrvatskoj govori da su izrazito pasivni i vrlo niske političke participacije, odnosno sudjelovanja u društvu. Međutim, ovakvi usporedni podaci pokazuju da u prosjeku to sudjelovanje nije tako nisko, odnosno da se po tome nalazimo u sredini lokacija obuhvaćenih MYPLACE istraživanjem. Mene osobno najviše su iznenadili podaci da su među svih 30 lokacija iz 14 europskih zemalja upravo mladi s dvije lokacije u Hrvatskoj – iz četvrti Podsljeme i Peščenica u Zagrebu – oni koji su u anketi najčešće navele osjećaj ugroženosti ili diskriminacije. Tako je na naše dvije lokacije između 10 i 20 posto mladih u anketi navelo da se povremeno ili redovito osjećaju ugroženo zbog svoje potpore određenom političkom pokretu, pripadnosti nekoj supkulturi – punk, skinhead, EMO, gotika i slično – ili zbog svoga roda, što smatram da ukazuje na manjak političke i opće tolerancije u društvu. Dodatno nas je iznenadio nalaz da su mladi s lokacija u Hrvatskoj oni koji relativno najčešće smatraju da bi društveni sistemi sa snažnim vođom, pa čak i vojnim režimom, bili dobri načini vladanja zemljom.

•• Kažete da se naši mladi po stupnju zainteresiranosti za politiku nalaze u okviru europskog prosjeka. Dakle, ne stoji teza da je hrvatska mladost politički pasivnija od europskih vršnjaka?

– Prema izraženom interesu za politiku, mladi na naše dvije lokacije su negdje po sredini u odnosu na mlade ostalih 28 lokacija iz 13 zemalja – oko jedna trećina njih izražava da su zainteresirani za politiku, a oko desetina često razgovara o politici s najboljim prijateljima. I kod ovako mjerene interesa za politiku vidljiva je razlika s obzirom na povijesno naslijeđe. Interes za politiku najkarakterističniji

je za mlade iz Njemačke i Danske, gdje više od polovine mladih iskazuje interes, a najmanje je karakterističan za mlade iz Slovačke, Latvije i osobito Mađarske – gdje ima manje od 20 posto zainteresiranih – te su naši mladi bliži mladima iz postsocijalističkih zemalja. Međutim, pri tumačenju podataka o interesu mladih za politiku treba voditi računa o utvrđenom izrazito negativnom stavu mladih prema politici. Stoga i izravna pitanja koja sadrže riječ "politika" – npr. "Koliko ste zainteresirani za politiku?" – mogu automatski kod mladih izazivati otpor, odbijanje i odgovor kojim se ograđuju od "takve" politike. Drugim riječima, relativno nizak iskazan interes mladih za politiku ne znači da su oni nezainteresirani za društvo oko sebe i za ono što se događa. Primjerice, u MYPLACE anketi mladi su izrazili interes za pitanja povezana sa zaštitom okoliša ili ženska prava, umjeren interes za pitanja nacionalne sigurnosti, ekonomije i lokalne probleme te pitanja povezana s Europskom unijom. Pritom su, kao i u drugim zemljama, najzainteresiraniji za pitanja koja mogu imati izravne posljedice na njihov život: mogućnost zapošljavanja i pitanje stanovanja.

•• Spomenuli ste vrlo negativan stav naših mladih prema politici. U istraživanju ste čak utvrdili da samo mladi u Grčkoj imaju negativnije stavove od naših mladih, za koje ste ustanovili da pridaju veću važnost korupcijskim i pretvorbenim skandalima nego ekonomskoj krizi i visokoj nezaposlenosti. Znači li to da glavni razlog masovnog iseljavanja mladih iz Hrvatske nije ekonomska, nego moralna kriza?

– Da, to smo objašnjenje ponudili za utvrđeni izrazito negativan stav prema političarima, pa i politici općenito. No pitanje je koliko isto objašnjenje vrijedi i za uzroke iseljavanja. Nažalost, MYPLACE istraživanje nije bilo fokusirano na iseljavanje, a od prikupljanja podataka do danas uzroci nezadovoljstva mladih, pa i njihova relativna važnost u kontekstu iseljavanja, mogli su se bitno promijeniti. Drugim riječima, valjaniji odgovor o odrednicama iseljavanja moguć je samo na temelju novijih i u tu svrhu prikupljenih istraživačkih podataka. Uz te ograde, činim se da MYPLACE podaci sugeriraju važnost i jednih i drugih faktora. Tako navedeni nalazi o najizraženijem interesu mladih za pitanja zapošljavanja i stanovanja uka-

•• Mladi u Hrvatskoj najčešće drže da bi društveni sistemi sa snažnim vođom, pa čak i vojnim režimom, bili dobri načini vladanja. No u osnovi tih stavova je nezadovoljstvo, a ne nedemokratski stavovi

•• Anketirani su izrazili interes za pitanja povezana sa zaštitom okoliša ili ženska prava, umjeren interes za pitanja nacionalne sigurnosti, ekonomije i lokalne probleme te pitanja povezana s EU. Najzainteresiraniji su za mogućnost zapošljavanja i pitanje stanovanja

•• Interes za politiku najkarakterističniji je za mlade iz Njemačke i Danske, a najmanje je karakterističan za mlade iz Slovačke, Latvije i osobito Mađarske, te su naši mladi bliži mladima iz postsocijalističkih zemalja

zuju na važnost ekonomskih faktora kao mogućih uzroka iseljavanja, dok izraženo nezadovoljstvo politikom, izraziti manjak povjerenja u institucije i slični stavovi ukazuju na moguću važnost društvene nepravde, zloupotreba moći, korupcije i sličnih odrednica.

•• U hrvatskom je uzorku kao socioekonomski bogatije područje izabrana podsljemenska zona, a kao deprivirano područje uzeta je industrijsko-radnička zona Peščenice. Kako u Hrvatskoj SDP pobjeđuje u razvijeniim, a HDZ u manje razvijenim sredinama, očekivalo bi se da ljevije političke stavove zastupaju mladi u Podsljemenju nego oni na Peščenici, ali važe je istraživanje pokazalo obrnuto. Kako to tumačite?

– Koliko je to iznenađujuće ili ne, ovisi o tome što uzmemo kao kriterij razvijenosti. Naime, nalazi intervjua pokazali su da mladi više doživljavaju Podsljeme kao manje mjesto, dok se Peščenica doživljava kao urbana sredina. Većina sudionika i ankete i intervjua u Podsljemenju potječe iz "starosjedilačkih" obitelji, čiji su roditelji, bake i djedovi živjeli u toj četvrti kad je ona doista izgledala i funkcionirala kao malo mjesto, te češće nego sudionici iz Peščenice izražavaju žaljenje zbog izražene društvene kontrole, što je karakterističnije za manje i ruralnije sredine. Ujedno su sudionici s Podsljemenja više religiozni nego sudionici s Peščenice, a u našim uvjetima religioznost je jedna od bitnih odrednica političke orijentacije. Sve ovo zajedno vjerojatno pridonosi da sudionici s Podsljemenja izražavaju ponešto konzervativnije i "desnije" stavove od onih iz Peščenice. Neovisno o ovim spomenutim razlikama, treba ipak reći da su mladi u dvama različitim dijelovima grada Zagreba po svojem ponašanju i stavovima – barem onima obuhvaćenim MYPLACE istraživanjem – više međusobno slični nego različiti.

•• Spomenuli ste na početku razgovora kako vas je iznenadilo to što mladi u Hrvatskoj češće nego njihovi europski vršnjaci drže kako bi sistem sa snažnim vođom, pa čak i vojni režim, bio dobar način upravljanja zemljom. Moramo li biti zabrinuti za budućnost hrvatskog društva, u smislu da se pojavila autokratska generacija, ili se pak radi o logičnoj reakciji mladih na neuspjeh demokracije u Hrvatskoj?

– Naši mladi idu više u smje-

Na temelju nacionalnih istraživanja najčešće se za mlade u Hrvatskoj govori da su izrazito pasivni i vrlo niske političke participacije, odnosno sudjelovanja u društvu. Međutim, ovakvi usporedni podaci pokazuju da u prosjeku to sudjelovanje i nije tako nisko

Među svih 30 lokacija iz 14 europskih zemalja u istraživanju upravo mladi s dvije lokacije u Hrvatskoj – iz četvrti Podsljeme i Peščenica u Zagrebu – u anketi najčešće navode osjećaj ugroženosti ili diskriminacije

ru interpretacije da se u osnovi takvih dokumentiranih nedemokratskih stavova ponajprije nalazi izrazito nezadovoljstvo mladih, a ne njihovi općeniti nedemokratski stavovi i vriednosti. Međutim, to ne znači da nema razloga za zabrinutost. Izrazito nezadovoljstvo može rezultirati željom za promjenom pa kakva god ona bila. To, uz kombinaciju postojanja ili pojave stranaka ili političkih opcija koje nude velike promjene, pa i naustrb smanjivanja demokratskih standarda, može privući izrazito nezadovoljne. Stoga je, osobito što se tiče mladih, važno uvijek, i kroz sustave formalnog obrazovanja – poput, primjerice, građanskog odgoja – ali i neformalnog, te kroz medije i javne istupe osnaživati demokratske stavove i vrijednosti te nedvosmisleno i dosljedno osuđivati sve nedemokratske pojave u društvu.

•• Kakve bi pouke hrvatski političari trebali izvući iz vašeg istraživanja?

– Nažalost, najčešća reakcija političara kad se upoznaju – ako se uopće upoznaju – s nekim istraživačkim rezultatima koji im ne idu u prilog jest da reagiraju obrambeno. Vjerujem da u slučaju MYPLACE nalaza političarima u Hrvatskoj nije ugodno da su asocijacije mladih na političare "dosadno", "samo svađe", "neefikasni" te "korumpirani lopovi", odnosno da mladi iz Hrvatske, od svih europskih lokacija obuhvaćenih MYPLACE projektom, iskazuju najnegativnije stavove prema političarima, najmanje povjerenje u institucije, malu političku efikasnost i slično. Ako govorimo o mladim ljudima, političari bi svakako konkretnim mjerama i vlastitim ponašanjem morali dokazati svoju zainteresiranost za potrebe i očekivanja mladih generacija i sposobnost za promjene u tom smjeru. Da bi to mogli, nužno je da se prvo dobro upoznaju s tim što je mladima važno, što ih zanima i brine, te što su izvori nezadovoljstva kod mladih. Znači, osnovna poruka za političare, ali i za sve ostale, bila bi da bez obzira na to koliko nam rezultati nekog istraživanja odgovarali ili ne odgovarali, da ih shvatimo kao valjan i bitan izvor informacija i polazišnu osnovu za mijenjanje i planiranje javnih politika i uobičajenih obrazaca djelovanja. Naravno, da bi od istraživanja i nalaza bilo koristi, treba postojati iskrena volja za promjenama i poboljšanjima, a pitanje je koliko je to našim političarima važno na listi njihovih prioriteta.